

ԵՎՐՈՊԱԿԱՆ ԴԱՏԱՎՈՐՆԵՐԻ ԽՈՐՀՐԴԱՏՎԱԿԱՆ ԽՈՐՀՈՒՐԴ
CONSULTATIVE COUNCIL OF EUROPEAN JUDGES

ԿԱՐԾԻՔ ԹԻՎ 16 (2013)

ՆԵՐԿԱՅԱՑՎՈՒՄ Է՛ ԵՎՐՈՊԱՅԻ ԽՈՐՀՐԴԻ
ՆԱԽԱՐԱՐՆԵՐԻ ԿՈՄԻՏԵԻ ՈՒՇԱԴՐՈՒԹՅԱՆԸ

ԴԱՏԱՎՈՐՆԵՐԻ ԵՎ ՓԱՍՏԱԲԱՆՆԵՐԻ

ՓՈԽՉԱՐԱԲԵՐՈՒԹՅԱՆ ՄԱՍԻՆ

Ընդունվել է ԵԻԽԻ լիազուտար 14-րդ նիստի ժամանակ
(Ստրասբուրգ, 2013 թվականի նոյեմբերի 13-15)

OPINION No. 16 (2013)

**OF THE CONSULTATIVE COUNCIL OF EUROPEAN JUDGES (CCJE)
TO THE ATTENTION OF THE COMMITTEE OF MINISTERS OF THE
COUNCIL OF EUROPE ON THE RELATIONS BETWEEN JUDGES AND
LAWYERS**

adopted at the 14th plenary meeting of the CCJE
(Strasbourg, 13-15 November 2013)

«Աջակցություն Հայաստանում դատական բարեփոխումների իրականացմանը»

Եվրոպական դատավորների խորհրդատվական խորհրդի (ԵՊԽՍ) փաստաթղթերի ոչ պաշտոնական թարգմանության տպագրությունն իրականացվել է Եվրոպական միության և Եվրոպայի խորհրդի կողմից համաֆինանսավորվող ծրագրի մի մասի շրջանակներում: Եվրոպական դատավորների խորհրդատվական խորհրդի (ԵՊԽՍ) փաստաթղթերում ներկայացված տեսակետները որևէ պարագայում չեն կարող համարվել Եվրոպական միության պատանակյալ տեսակետի արտահայտում:

“Support to the implementation of the judicial reform in Armenia”

The publication of the non-official translation of the documents of the Consultative Council of European Judges (CCJE) has been produced as part of a project co-funded by the European Union and the Council of Europe. The views expressed in the documents of CCJE can in no way be taken to reflect the official opinion of the European Union.

Եվրոպական դատավորների խորհրդատվական խորհրդի (ԵՊԽՍ) Կարծիք թիվ 16 (2013)

Բոլոր իրավունքները պահպանված են: Առանց Հաղորդակցության սնօրինության (F-67075) Ստրասբուրգ, Սեդեֆու կամ publishing@coe.int) նախնական բույլովության ուսյն հրատարակության որևէ հատված չի կարող թարգմանվել, վերարտադրվել կամ փոխանցվել որևէ ձևով կամ միջոցներով՝ էլեկտրոնային (սկրիպտային, համացանց և այլն) կամ մեխանիկական, այդ թվում՝ պատենտահամար, ձայնագրմամբ կամ տեղեկատվության պահեստավորման կամ սրունան ցանկացած համակարգով:

Էջայրումը և դիզայնը՝ «Անդրանիկ» հրատարակչության

Հրատարակվել է Եվրոպայի խորհրդի Երևանյան գրասենյակի կողմից

Երևան, Հայաստանի Հանրապետություն
www.coe.int/yerevan

- © Եվրոպայի խորհուրդ, 2013թ., անգլերեն խմբագրություն՝ Opinion No 16 (2013) of the Consultative Council of European Judges (CCJE)
- © Եվրոպայի խորհուրդ, 2018թ., հայերեն ոչ պատանակյալ թարգմանություն

Opinion No 16 (2013) of the Consultative Council of European Judges (CCJE)

All rights reserved. No part of this publication may be translated, reproduced or transmitted, in any form or by any means, electronic (CDi Rom, Internet, etc.) or mechanical, including photocopying, recording or any information storage or retrieval system, without prior permission in writing from the Directorate of Communications (F-67075 Strasbourg Cedex or publishing@coe.int).

Layout and design: “Andranik” Publishing House

Published by the Council of Europe Office in Yerevan

Yerevan, Republic of Armenia
www.coe.int/yerevan

- © Council of Europe 2013 English edition: Opinion No 16 (2013) of the Consultative Council of European Judges (CCJE)
- © Council of Europe 2018 Armenian non-official translation

Ստրասբուրգ, 2013 թվականի նոյեմբերի 15

ԵՊԽԽ (2013) Կործիք թիվ 16

ԵՎՐՈՊԱԿԱՆ ԴԱՏԱՎՈՐՆԵՐԻ ԽՈՐՀՐԴԱՏՎԱԿԱՆ ԽՈՐՀՈՒՐԴ
(ԵՊԽԽ)

ԿԱՐՄԻՔ ԹԻՎ 16 (2013)

ՆԵՐԿԱՅԱՑՎՈՒՄ Է՛ ԵՎՐՈՊԱՅԻ ԽՈՐՀՐԴԻ
ՆԱԽԱՐԱՐՆԵՐԻ ԿՈՄԻՏԵԻ ՈՒՇԱԴՐՈՒԹՅԱՆԸ

ԴԱՏԱՎՈՐՆԵՐԻ ԵՎ ՓԱՍՏԱԲԱՆՆԵՐԻ
ՓՈԽՉԱՐԱԲԵՐՈՒԹՅԱՆ ՄԱՍԻՆ

Ընդունվել է ԵՊԽԽ լիագումար 14-րդ նիստի ժամանակ
(Ստրասբուրգ, 2013 թվականի նոյեմբերի 13-15)

Լ. ՆԵՐԱԾՈՒԹՅՈՒՆ

1. Նախարարների կոմիտեի կողմից իբեմ վերապահված իրավասությունների շրջանակում Եվրոպական դատավորների խորհրդատվական խորհուրդը (ԵԴԽՆ) որոշեց կազմել Կարծիք 2013 թվականի համար դատավորների և փաստաբանների փոխհարաբերության մասին՝ նպատակ հետազոտելով նպաստելու արդարադատության որակի և արդյունավետության բարձրացմանը:

2. Սույն Կարծիքը կազմվել է ԵԴԽՆ նախկին Կարծիքների և Եվրոպայի խորհրդի համապատասխան փաստաթղթերի, մասնավորապես՝ «Դատավորների կարգավիճակի մասին» եվրոպական խարտիայի (1998թ.), Դատավորների Մագնա Կարտայի (2010թ.) և «Դատավորների անկախության արդյունավետության և պարտականությունների մասին» Նախարարների կոմիտեի CM/Rec(2010)12 առաջարկության հիման վրա: Կարծիքում նաև հաշվի են առնվել Միավորված ազգերի կազմակերպության «Դատական իշխանության անկախության մասին» հիմնարար սկզբունքները (1985թ.), Միավորված ազգերի կազմակերպության «Փաստաբանների դերի մասին» հիմնարար սկզբունքները (1990թ.), Դատավորի վարկեցիության մասին Բանգլադեշի սկզբունքները (2002թ.) և Բանգլադեշի սկզբունքների մասին դատական բարեկարգության խմբի մեկնաբանությունը (2007թ.): Ի լրումն՝ Կարծիքը հիմնվում է նաև Եվրոպական փաստաբանների և իրավաբանների միությունների խորհրդի փաստաթղթերի, մասնավորապես՝ Եվրոպայի փաստաբանների վարձագծի կանոնադրի վրա (1998թ., փոփոխված՝ 2002 թ. և 2006թ.): Կարծիքը հիմնվում է նաև Եվրոպայի իրավաբան մասնագետների հիմնարար սկզբունքների խարտիայի վրա (2006թ.):

Կարծիքում հաշվի են առնվում պետությունների՝ հարցազարկի տված պատասխանները և գիտնական փորձագետ տիկին Նատալի Ֆրիկերայի (Ֆրանսիա) զեկույցը, ինչպես նաև ԵԴԽՆ-ի և Փարիզի փաստաբանների ասոցիացիայի կողմից 2012 թվականի նոյեմբերի 7-ին համատեղ կազմակերպված Փարիզի համաժողովում ներկայացված նյութերը: Հաշվի են առնվել նաև ԵԴԽՆ-ի, Իտալիայի Դատական իշխանության բարձրագույն խորհրդի և Իտալիայի Փաստաբանների ազգային խորհրդի կողմից 2013 թվականի հունիսի 13-ին Հռոմում կազմակերպված համաժողովի նյութերը:

Սույն Կարծիքը կազմելիս ԵԴԽՆ-ն խորհրդակցել է Եվրոպական փաստաբանների և իրավաբանների միությունների խորհրդի հետ:

**II. ԱՐԴԱՐԱԴԱՏՈՒԹՅՈՒՆ ԻՐԱԿԱՆԱՑՆԵԼԻՍ ԴԱՏԱՎՈՐ-
ՆԵՐԻ ԵՎ ՓԱՍՏԱԲԱՆՆԵՐԻ ԴԵՐՆ**

3. Իրավունքի գերակայության վրա հիմնված պետություններն իրենց դատական համակարգերը պետք է կառուցեն այնպես, որ երաշխավորվեն իրավունքի գերակայությունը և հիմնարար իրավունքների ու ազատությունների նկատմամբ հարգանքը՝ Մարդու իրավունքների եվրոպական կոնվենցիային (այսուհետև՝ Կոնվենցիա), Մարդու իրավունքների եվրոպական դատարանի (այսուհետև՝ Դատարան) նախադեպին համապատասխան: Թե՛ դատավորները և թե՛ փաստաբաններն առանցքային դերակատարում ունեն այս նպատակին հասնելու ֆանապարհին:

ԵՊԽՆ-ն արդեն ընդգծել է արդարադատության պատճան գործունեության մեջ ներգրավված տարբեր կողմերի համագործակցության և այդ գործիչների փոխհարաբերության առանցքային դերը: Այսպես, իր թիվ 12 (2009) կարծիքի 10-րդ պարբերությունում ԵՊԽՆ-ն վերահաստատեց, որ իրավական գործընթացում ներգրավված բոլոր մասնագետների կողմից ընդհանուր իրավական սկզբունքներն ու էթիկական արժեքները կիսելն առանցքային է արդարադատության պատճան իրականացման համար:

4. Դատավորները և փաստաբաններն իրավական գործընթացներում տարբեր դերեր ունեն, բայց երկու մասնագիտությունների տեր անձինք էլ անհրաժեշտ են արդար և արդյունավետ լուծում գտնելու համար՝ օրենքի համաձայն իրականացվող իրավական բոլոր գործընթացներում:

5. Միավորված ազգերի կազմակերպության կողմից կազմված «Դատարանների անկախության հիմնարար սկզբունքներ» փաստաթղթի 2-րդ պարբերությունում սահմանվում է, որ դատական իշխանությունը պետք է դատարան ներկայացված գործերով որոշումներ ընդունի՝ պահպանելով անաչառությունը, հենվելով փաստերի վրա և օրենքին համապատասխան, առանց որևէ անձի կողմից կամ որևէ պատճառով ուղղակի կամ անուղղակի սահմանափակումների, անհարկի ազդեցության, դրդապատճառների, նշանումների, սպառնալիքների կամ միջամտությունների: Միևնույն փաստաթղթի 6-րդ պարբերությունում նշվում է, որ դատական մարմինների անկախության սկզբունքն իրավունք է տալիս և պահանջում է, որ դատական իշխանությունն ապահովի, որ դատական վարույթներն իրականացվեն արդար և կողմերի իրավունքները պահպանվեն:

ԵՊԽՆ-ն իր թիվ 1 (2001) կարծիքում շեշտել է, որ դատական անկախությունը դատավորների շահերին ծառայելուն ուղղված մենաճանաչ կամ արտոնություն չէ: Այն իրավունքի գերակայության նախապայման

և արդարադատությունից օգտվող ու արդարադատություն ակնկալող անձանց երաշխիքն է:

6. Իրենց վստահողների իրավունքները և շահերը պաշտպանելու մասնագիտական պարտականության շրջանակում փաստաբանները պետք է առանցքային դեր խաղան արդարադատության արդար իրականացման գործում: «Եվրոպայում իրավաբանի մասնագիտության հիմնարար սկզբունքների խորտիայի» մեկնաբանության 6-րդ պարբերությունում Փաստաբանների և իրավաբանների միությունների եվրոպական խորհուրդը (ՓԻՄԵԿ) փաստաբանի դերը սահմանում է հետևյալ կերպ. «Փաստաբանը, անկախ այն բանից, վարձվել է անհատի, կորպորացիայի, թե պետության կողմից, պարտավոր է հանդես գալ որպես վստահողի վստահված խորհրդատու և ներկայացուցիչ, որպես պրոֆեսիոնալ, որին երբորդ կողմերը հարգում են և որպես արդարադատության արդար իրագործման պարտադիր մասնակից: Ապահովելով այս բոլոր տարրերը՝ փաստաբանը, որը հավատարմորեն ծառայում է ի շահ իր վստահողի և պաշտպանում է վստահողի իրավունքները, նաև հանդես է գալիս որպես Փաստաբանների միության անդամ: Նման միության գործառույթներից են կոնֆլիկտների արգելափակումը և կանխարգելումը, ֆաղափացիական, հանրային կամ ֆրեական իրավունքի ճանաչված սկզբունքների, ինչպես նաև իրավունքների և շահերի համաձայն կոնֆլիկտների լուծումը, իրավունքի հետագա զարգացումը և ազատության, արդարադատության ու իրավունքի գերակայության պաշտպանությունը»: Ինչպես նշված է ՓԻՄԵԿ-ի Եվրոպայում փաստաբանների վարձագծի կանոնագրի 1.1. պարբերությունում, փաստաբանի մասնագիտական գործառույթը հասարակության մեջ իրավունքի գերակայության և ժողովրդավարության առանցքային նախապայմանն է: «Փաստաբանների դերի մասին» ՄԱԿ-ի հիմնարար սկզբունքներում նշվում է, որ մարդու իրավունքների և հիմնարար ազատությունների պաշտպան պաշտպանությունը, ինչի իրավունքն ունեն բոլոր անձինք՝ անկախ այն բանից, թե այդ իրավունքները սոցիալական, սոցիալական և մշակութային կամ ֆաղափացիական և ֆաղափական բնույթի են, պահանջում է, որ բոլոր անձինք արդյունավետ կերպով կարողանան օգտվել իրավաբանական ծառայություններից, որոնք մատուցվում են անկախ իրավաբան մասնագետի կողմից: 12-րդ սկզբունքով սահմանվում է, որ փաստաբանները պարտավոր են մտապես բարձր պահել իրենց մասնագիտության պատիվը և վարկը՝ որպես արդարադատության իրականացման առանցքային գործակալներ:

7. Դատավորները և փաստաբանները պետք է անկախ լինեն իրենց գործառույթների իրականացման ժամանակ: Նրանք պետք է անկախ

լինեն միմյանցից նաև հանրության ընկալման առումով: Այս անկախությամբ հաստատվում է յուրաքանչյուր մասնագիտության ոլորտում ընդունված կանոնակարգերով և էթիկայի սկզբունքներով: ԵՊՏ-ն գտնում է, որ այս անկախությունն առանցքային է արդարագատության պատշաճ իրականացման համար:

ԵՊՏ-ն հղում է կատարում CM/Rec (2010)12 առաջարկության 7-րդ պարբերությանը, որում նշվում է, որ դատավորների անկախությունը պետք է երաշխավորվի հնարավորինս ամենաբարձր ատյաններում: Փաստաբանների անկախությունը պետք է ունենա համարժեք երաշխիքներ:

8. ԵՊՏ-ն հղում է կատարում CM/Rec(2010)12 առաջարկության 12-րդ պարբերությանը, որտեղ նշվում է, որ չսահմանափակելով իրենց անկախությունը, դատավորները և դատական իշխանությունը պետք է կառուցողական աշխատանքային հարաբերություններ պահպանեն դատարանների գործունեության կառավարման և վարչարարության մեջ ներգրավված ինստիտուտների և պետական մարմինների հետ, ինչպես նաև այն մասնագետների հետ, որոնց գործառույթներն առնչվում են դատավորների աշխատանքին՝ արդարագատության արդյունավետ և արդյունահեն կառավարմանն օժանդակելու նպատակով: Կառուցողական հարաբերությունները հավասարապես անհրաժեշտ են վարույթի ընթացքում՝ իրավական որոշակի պրոցեսի արդար և արդյունավետ լուծում ապահովելու նպատակով:

9. Կարելի է տարբերակել դատավորների և փաստաբանների հարաբերության երկու ոլորտներ՝

- մի կողմից՝ դատավորների և փաստաբանների հարաբերությունները, որոնք բխում են յուրաքանչյուր պետության ընթացակարգային սկզբունքներից և կանոններից, ինչն անմիջական ազդեցություն ունի դատական վարույթի արդյունավետության և որակի համար: Դատական ակտերի որակի մասին թիվ 11 (2008) կարծիքում ներկայացված եզրակացություններում և առաջարկներում ԵՊՏ-ն նշել է, որ դատական ակտերի որակի չափանիշը հստակորեն պայմանավորված է դատական իշխանության տարբեր դերակատարների միջև փոխհարաբերությամբ,
- մյուս կողմից՝ դատավորների և փաստաբանների մասնագիտական վարից բխող հարաբերությունները, որոնք պահանջում են միմյանց գործառույթների նկատմամբ հարգանք և դատավորների ու փաստաբանների միջև կառուցողական երկխոսություն:

**III. ԸՆԹԱՑԱԿԱՐԳԱՅԻՆ ՀԱՐԱԲԵՐՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ԲԱՐԵ-
ԼԱՎՈՒՄ, ՎԱՐՈՒՅԹԻ ԸՆԹԱՑՔՈՒՄ ԵՐԿԻՍՈՍՈՒԹՅՈՒՆ
ԵՎ ՀԱՂՈՐԴԱԿՑՈՒԹՅՈՒՆ**

10. Դատավորները և փաստաբաններն ունեն մի հիմնարար պարտավորություն, այն է՝ պահպանել արդար դատաբանության ընթացակարգային կանոններն ու սկզբունքները:

ԵՒԽԵ-ն այն կարծիքին է, որ դատավորների և փաստաբանների միջև կառուցողական հարաբերությունները կբարելավեն վարույթների որակը և արդյունավետությունը: Սա կնպաստի կողմերի կարիքների բավարարմանը: Դատավարության կողմերն ակնկալում են, որ իրենց և իրենց փաստաբաններին կլսեն դատաբանության ժամանակ, և որ դատավորներն ու փաստաբանները համատեղ կաշխատեն՝ օրենքի սահմանված կարգով և ողջամիտ ժամկետում իրենց գործին արդար լուծում ստալու համար:

11. Այնուամենայնիվ, դատական վարույթի որակը և արդյունավետությունը կախված են, նախ և առաջ, պատճան դատավարական օրենսդրությունից, ինչպես նաև ֆազաբացիական, ֆրեական և վարչական գործերի դատավարության առանցքային հայեցակետերի մասին կանոններից: Պետությունները նման դրույթները պետք է սահմանեն Կոնվենցիայի 6-րդ հոդվածի համաձայն: Նման դրույթների մեակման պրոցեսում պետք է ներգրավվեն դատավորներ և փաստաբաններ՝ ոչ թե ի շահ երկու մասնագիտությունների, այլ ի շահ արդարադատության արդար իրականացման: Դատաբանից օգտվողների հետ խորհրդակցությունները նույնպես կարևոր են: Առանցքային է նաև, որ ընթացակարգային շրջանակները պարբերաբար գնահատվեն և անհրաժեշտության դեպքում թարմացվեն, և դատավորները, փաստաբանները և դատաբանից օգտվողները ներգրավված լինեն գործընթացում:

12. ԵՒԽԵ-ն գտնում է, որ նման օրենսդրությունը պետք է դատավորներին տրամադրի արդյունավետ ընթացակարգային գործիքներ՝ արդար դատաբանության սկզբունքները կիրառելու և անհարկի կամ անօրինական ձգձգումների մարտավարությունները կանխելու համար: Նման օրենսդրությունը պետք է բավարար կայուն լինի և նախատեսի հստակ և ողջամիտ ժամկետներ՝ անհրաժեշտ նկատույուն ապահովելու հետ մեկտեղ:

13. Դատավարական կանոններն առանցքային գործիք են իրավական վեների լուծման համար: Դատավարական կանոններով սահմանվում են դատավորների և փաստաբանների համապատասխան գործառույթները: Առանցքային է, որ թե՛ դատավորները և թե՛ փաստաբանները լավ իմանան և հասկանան այդ կանոնները՝ արդար և ողջամիտ ժամկետում վարույթին լուծում տալու համար:

14. Ինստիտուցիոնալ մակարդակում համաձայնեցված ուղենիւշերը նույնպես կարող են օգտակար լինել՝ համագործակցություն և երկխոսություն խթանելու համար: ԵՊՏ-ն գտնում է, որ դատարանները պետք է խրախուսեն դատարանների և փաստաբանների միությունների միջև համաձայնությունների արդյունքում ձեռք բերված լավագույն գործելակերպերը: Վարույթի կառավարման և իրականացման շուրջը ձեռք բերված համաձայնություններ են կնքվել շատ դատական համակարգերում՝ տարբեր ձևաչափերով: ԵՊՏ-ն վերահաստատում է, որ նման ընթացակարգային համաձայնությունները պետք է լրացնեն դատավարական օրենսդրությունը և պետք է հրապարակվեն՝ ապահովելու համար փաստաբանների և դատավարության մասնակից կողմերի համար թափանցիկությունը:

15. Գործնականում դատավարական կանոնները, անկախ այն բանից՝ վերաբերում են ֆալսեղիակա, ֆրեական, թե վարչական գործերին, հաճախ բարդ են և նախատեսում են տարբեր դատավարական փուլեր և միջանկյալ բողոքարկման հնարավորություններ: Սա կարող է անհարկի ձգձգել գործընթացը և հանգեցնել կողմերի համար՝ մասնավորապես, հասարակության համար՝ ընդհանրապես, բարձր ծախսերի: ԵՊՏ-ն խորապես աջակցում է այն ջանքերին, որոնք ուղղված են անդամ պետություններում գործող դատավարական կանոնների վերլուծությանը և զննհատմանը, խրախուսելով անհրաժեշտության դեպքում՝ մեակել առավել թափանցիկ և համարժեք կանոններ:

Թե՛ դատավորների և թե՛ փաստաբանների կողմից միջազգային փորձի փոխանակումը պետք է նպաստի դատավարության ընթացում «լավագույն գործելակերպերի» զարգացմանը: Միևնույն ժամանակ՝ պետք է հաշվի առնել նաև տարբեր երկրներում առկա սցիստակա և իրավական ավանդույթների առանձնահատկությունները:

16. Դատավարական և նյութական օրենքների, ինչպես նաև ուղեւեշային նախադեպի մասին տեղեկատվության հավասար հասանելիությունը պետք է ապահովվի թե՛ դատավորների և թե՛ փաստաբանների համար: ԵՊՏ-ն հղում է կատարում թիվ 14 (2011) կարծիքի 24-րդ պարբերությանը, որտեղ արտահայտվել է այն տեսակետը, որ դատական իշխանությունը պետք է ձևավորի նախադեպ կամ առնվազն ուղեւեշային որոշումներ, որոնք հասանելի են համացանցում՝ անվճար, մատչելի ձևաչափով և հաշվի առնելով անձնական տվյալների պաշտպանության անհրաժեշտությունը:

17. Դատավորները և փաստաբանները պետք է համագործակցեն՝ դատավարության մասնակիցների պահանջները բավարարելու համար: Այս նպատակով ԵՊՏ-ն կարևոր է համարում նիստերի պլա-

1 Տե՛ս ԱԱԵՀ-ի ուսանողություն թիվ 16, Պայմանագրային կիսնունով աշխատանք և դատական գործընթացը Եվրոպայում:

նախորդումը և դատավարական օրացույցի կազմումը՝ ի շահ կողմերի նպաստելու համար դատավորների և փաստաբանների միջև արդյունավետ համագործակցությանը: Ի լրումն՝ դատավորները և փաստաբանները պետք է համագործակցեն վեները հաշտության համաձայնությամբ լուծելու ուղղությամբ՝ ի շահ դատավարության մասնակից կողմերի: Իր թիվ 6 (2004) կարծիքում ԵԴԽՆ-ն առաջարկել է գործերի հաշտության համաձայնությամբ լուծումներին նպաստող ընթացակարգերի մշակումը: Համատեղ վերապարաստման դասընթացները կարող են բարելավել դատավորների ու փաստաբանների համապատասխան գործառույթների իրականացումը հաշտության համաձայնության կամ հաշտարարության միջոցով վեների հաշտությամբ լուծման ոլորտում:

18. Անհրաժեշտ է պատշաճ հաղորդակցություն զարգացնել դատարանների և փաստաբանների միջև՝ ապահովելու համար վարույթի արագությունը և արդյունավետությունը: ԵԴԽՆ-ն գտնում է, որ պետությունները պետք է ներմուծեն համակարգեր, որոնք օժանդակում են դատարանների և փաստաբանների միջև էլեկտրոնային հաղորդակցությանը՝ փաստաբանների ծառայությունների որակը բարելավելու և գործերի դատավարական կարգավիճակի մասին հեշտ տեղեկատվություն ստանալու համար: «Արդարագատությունը և տեղեկատվական տեխնոլոգիաները» թիվ 14 (2011) կարծիքում ԵԴԽՆ-ն նկատել է, որ տեղեկատվական տեխնոլոգիաները կենտրոնական դեր են խաղում դատավորներին, փաստաբաններին և արդարադատության համակարգի շահագրգիռ այլ կողմերին, ինչպես նաև հանրությանը և լրատվամիջոցներին տեղեկատվություն տրամադրելու հարցում:

IV. ՄԻՄՅԱՆՑ ԳՈՐԾԱՌՈՒՅԹՆԵՐԻ ՓՈՒՍԱԴԱՐՁ ԳՆԱՀԱՍՈՒՄԸ ԵՎ ՀԱՐԳԱՆՔԸ. ԷԹԻԿԱԿԱՆ ՍԿԶԲՈՒՆՔՆԵՐ

19. Թե՛ դատավորները և թե՛ փաստաբաններն ունեն իրենց ուրույն էթիկական սկզբունքները: Այնուամենայնիվ, որոշ էթիկական սկզբունքներ նույնն են դատավորների և փաստաբանների համար: Այդպիսի սկզբունքներից են օրենքի պահպանումը, մասնագիտական գաղտնիությունը, բարեվարչությունը և արժանապատվությունը, դատավարության մասնակից կողմերի շահերի պահպանումը, ձեռնհասությունը, արդարությունը և փոխադարձ հարգանքը:

20. Դատավորների և փաստաբանների էթիկական սկզբունքները պետք է առնչվեն նաև վերջիններս՝ երկու մասնագիտությունների միջև փոխհարաբերության առումով:

Դատավորների առնչությամբ ԵԴԽՆ-ն իր թիվ 3 (2002) կարծիքի 23-րդ պարբերության մեջ նշել է, որ դատավորները պետք է բոլոր անձանց պատշաճ վերաբերվեն (օրինակ՝ դատավարության կողմերին,

վկաներին, իրավախորհրդատուներին): Որևէ տարբերակում չպետք է հատարվի անօրինական հիմքով: Բանգալոքյան սկզբունքների 5.3 պարբերության մեջ նշվում է, որ դատավորը պետք է իրականացնի իր դատավարական պարտականությունները՝ պատշաճ վերաբերմունք դրսևորելով բոլոր անձանց, ինչպես օրինակ՝ դատավարության մասնակից կողմերի, վկաների, փաստաբանների, դատարանի այլ աշխատակիցների և դատական գործընկերների նկատմամբ: Արգելվում է տարբերակում կատարել որևէ հիմքով, որը չի վերաբերում նման պարտականությունների պատշաճ կատարմանը: Դատավորը պարտավոր է պահպանել դատարան ներկայացված բոլոր վարույթներում բանավեճի կարգուկանոնը և արժանապատվությունը: Նա պետք է արժանապատիվ և ֆաղափավարի վարվի դատավարության բոլոր կողմերի, երկրյալ ատենակալների, վկաների, փաստաբանների և այլոց հետ, որոնց հետ շփվում է պաշտոնական պարտականությունները կատարելիս:

Փաստաբանների առնչությամբ ՓԻՄԵՆ կազմակերպության Եվրոպայի փաստաբանների վարվեցողության կանոնագրի 4.1, 4.2, 4.3 և 4.4 պարբերությունները ամրագրում են հետևյալ սկզբունքները՝ փաստաբանը, որը ներկայանում կամ մասնակցում է դատարանում կամ տրիբունալում ֆենվող դատական գործում, պետք է պահպանի վարվեցողության կանոնները, որոնք կիրառելի են տվյալ դատարանում կամ արիբունալում: Փաստաբանը մշտապես հարգանքով պետք է վերաբերվի վարույթի արդար իրականացմանը: Պահպանելով դատարանի նկատմամբ հարգանքը և ֆաղափավարությունը՝ փաստաբանը պետք է պաշտպանի վստահորդի շահերը պատվով և առանց վախի: Այս ընթացքում չպետք է հաշվի առնվեն փաստաբանի սեփական շահերը, նրա կամ որևէ այլ անձի համար հետևանքները: Փաստաբանը երբեք զիտակցաբար սխալ կամ շփոթեցնող տեղեկատվություն չպետք է տրամադրի դատարանին:

21. ԵՊԵՆ-ն գտնում է, որ դատավորների և փաստաբանների միջև հարաբերությունները պետք է հենվեն միմյանց գործառույթների փոխըմբռնման, փոխադարձ հարգանքի և միմյանցից անկախության սկզբունքների վրա:

Համապատասխանաբար՝ ԵՊԵՆ-ն անհրաժեշտ է համարում խթանել դատավորների և փաստաբանների միջև երկխոսությունը և փորձի փոխանակումն ազգային և եվրոպական ինստիտուցիոնալ մակարդակում իրենց փոխադարձ հարաբերությունների հարցի առնչությամբ: Դատավորների և փաստաբանների էթիկական սկզբունքները պետք է հաշվի առնվեն: Այս առնչությամբ ԵՊԵՆ-ն խրախուսում է սահմանել ընդհանուր էթիկական սկզբունքներ: Այդպիսի սկզբունքներ կարող են հանդիսանալ անկախ լինելու պարտականությունը, իրա-

վունքի գերակայությունը մշտապես հարգելու պարտականությունը, արդար և ողջամիտ ժամկետում վարույթի իրականացման ապահովման հարցում համագործակցությունը և պարբերաբար իրականացվող մասնագիտական վերապատրաստումը: Դատավորների և փաստաբանների մասնագիտական միությունները և դրանց անկախ կառավարման մարմինները պետք է պատասխանատվություն ստանձնեն այս գործընթացի համար:

22. Դատավորների և փաստաբանների համար նախատեսված վերապատրաստման համաժողովներում պետք է բարձրացվեն փոխդարձ գործառույթների մասին հարցեր: Դրանք նաև պետք է վերաբերեն երկու մասնագիտությունների միջև հարաբերություններին՝ ընդհանուր նպատակ հետապնդելով երկու կողմերի անկախության պահպանման պայմաններում խթանելու վեճերի արդար և արդյունավետ կարգավորումը: ԵՊԽՆ-ն հղում է կատարում քիվ 12 (2009) կարծիքի 10-րդ հոդվածին, որտեղ արտահայտել է այն տեսակետը, որ հարկ եղած դեպքում՝ ընդհանուր հետաքրքրություն ներկայացնող թեմաներով դատավորների, դատախազների և փաստաբանների համատեղ վերապատրաստումները կարող են նպաստել առավելագույն որակով արդարադատության իրականացմանը:

23. Եվրոպայի խորհրդի անդամ պետություններում դատավորներին աշխատանքի վերցնում են տարբեր եղանակներով: ԵՊԽՆ-ն հղում է կատարում «Եվրոպական դատական համակարգերի գնահատման մասին» ԱԱԵՇ-ի զեկույցին, 2012 թվականի հրատարակություն, 11.1 գլուխ: Որոշ երկրներում դատավորներն ընտրվում են միայն փորձառու փաստաբանների շրջանից: Այլ երկրներում դատավորների ու փաստաբանների կարիերայի ուղին տարանջատված է: Նման երկրներում հատկապես կարևոր է, որ երկու մասնագիտությունների տեր անձանց միջև զարգանա փոխդարձ ըմբռնում: Նման փոխըմբռնում խթանելու եղանակներից մեկը դատավորների գործնական վերապատրաստման կազմակերպումն է իրավաբանական ֆիրմաներում և, համապատասխանաբար, փաստաբաններինը՝ դատաբաններում: Երբ կազմակերպվում են նման միջոցառումներ, առանցֆային է, որ դատական իշխանության անկախության և անաչառության պահանջները երաշխավորվեն, և գործնական վերապատրաստումը լինի թափանցիկ:

24. Դատավորների և փաստաբանների միջև հարաբերությունների ընթացքում մշտապես պետք է պահպանվեն դատաբանի անաչառությունը և անաչառության ճիշտ ընկալումը հանրության կողմից: Դատավորները և փաստաբանները պետք է մշտապես իրագեղ լինեն այս հանգամանքին: Նման անաչառությունը երաշխավորելու համար պետք է գործեն պատշաճ դատավարական և էթիկական կանոններ:

25. Թե՛ դատավորները և թե՛ փաստաբաններն ունեն Կոնվենցիայի 10-րդ հոդվածի համաձայն ազատ արտահայտվելու իրավունք:

Դատավորները, այնուամենայնիվ, պարտավոր են պահպանել դատական ակտերի գաղտնիությունը և իրենց անաշատությունը, ինչը ենթադրում է, որ նրանք չպետք է մեկնաբանություններ կատարեն դատական վարույթի և փաստաբանների աշխատանքի վերաբերյալ:

Փաստաբանների արտահայտվելու ազատությունը ևս իր սահմանափակումներն ունի՝ պահպանելու համար Կոնվենցիայի 10-րդ հոդվածի 2-րդ պարբերությամբ սահմանված՝ դատական համակարգի հեղինակության և անաշատության մասին դրույթը² : Պրոֆեսիոնալ գործընկերների նկատմամբ հարգանքի, օրենքի գերակայության և արդարադատության արդար իրականացման հարգանքի՝ ՓԻՄԵՆ-ի «Նվիրույթյուն իրավաբանի մասնագիտության հիմնարար սկզբունքների մասին» խարտիայում սահմանված սկզբունքներով պահանջվում է խուսափել գործընկերների, առանձին դատավորների և դատարանի ընթացակարգերի ու որոշումների վիրավորական ֆննդատությունից:

V. ԱՌԱՋԱՐԿՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ

ԵՂԻՆ-ն վերահաստատում է, որ «իրավական գործընթացում ներգրավված բոլոր մասնագետների կողմից նույն ընդհանուր իրավական սկզբունքներն ու էթիկական արժեքները ընդունելը առանցքային է արդարադատության պատճառ իրականացման համար», և կատարում է հետևյալ առաջարկությունները:

I. ԵՂԻՆ-ն առաջարկում է, որ պետությունները նախատեսեն համապատասխան ընթացակարգային կարգավորումներ, որոնցով պետք է սահմանվեն դատավորների և փաստաբանների գործառույթները: Դրանք նաև իրավասություն պետք է տան դատավորներին՝ արդյունավետ իրականացնելու արդար դատաբանության սկզբունքները և կանխելու կողմերի կողմից դատավարությունը ձգձգելու ոչ օրինական մարտավարությունները: Այն նաև առաջարկում է, որ դատավորների, փաստաբանների և դատարանից օգտվողների հետ խորհրդակցություններ վարվեն նման դրույթները մշակելիս, և որ նման դատավարական դրույթները մշտապես ենթարկվեն գնահատման:

II. ԵՂԻՆ-ն աջակցում է դատավորների և փաստաբանների կողմից միջազգային փորձի փոխանակմանը՝ նպատակ ունենալով նպաստելու դատավարության ընթացքում «լավագույն գործելակերպերի» զարգացմանը, հաշվի առնելով տարբեր երկրներ-

2 Տե՛ս նաև ՄԻԵԴ, Նիկուլան ընդդեմ Ֆիլանդիայի, 2002 թվականի մարտի 21, ՄԻԵԴ, Ամիհալաչիան ընդդեմ Մոլդովայի, 2004 թվականի ապրիլի 20:

րում առկա սոցիալական և իրավական ավանդույթների առանձնահատկությունները:

- III. ԵՊԽՆ-ն առաջարկում է, որ դատավորները դատավարական կանոնների շրջանակներում կազմակերպեն գործերի կառավարման վերաբերյալ լսումներ և դատավարության մասնակիցների հետ խորհրդակցելով կազմեն դատավարական ժամանակացույց, որը, օրինակ՝ կհստակեցնի դատավարական փուլերը՝ սահմանելով ողջամիտ և հարմարեցված ժամկետները, փաստաթղթերի, բանավոր հայտարարությունների ու ապացույցների ներկայացման ժամկետներն ու կարգը:
- IV. ԵՊԽՆ-ն առաջարկում է դատարանների և փաստաբանների միջև ձևավորել հաղորդակցության ուղիներ: Դատավորները և փաստաբանները պետք է կարողանան հաղորդակցվել դատավարության բոլոր փուլերում: ԵՊԽՆ-ն գտնում է, որ պետությունները պետք է ներմուծեն դատարանների և փաստաբանների միջև հաղորդակցությանն օժանդակող էլեկտրոնային համակարգեր:
- V. Կողմերի կարիքները բավարարելու համար ԵՊԽՆ-ն առաջարկում է զարգացնել վեները հաշտության համաձայնության շրջանակներում լուծելու ընթացակարգերը: ԵՊԽՆ-ն գտնում է, որ հաշտության համաձայնության և հաշտարարության միջոցով վեների բարեկամական լուծման շրջանակում դատավորների և փաստաբանների գործառույթների փոխըմբռնումն առանցքային գործոն է նման մոտեցում զարգացնելու համար, և որ, հնարավորության սահմաններում, վեները հաշտությամբ լուծելու տարբեր մեթոդների մասին համատեղ վերապատրաստման դասընթացներ պետք է կազմակերպվեն:
- VI. ԵՊԽՆ-ն առաջարկում է զարգացնել փոխադարձ հարաբերությունների մասին երկխոսությունը և աշխատանքային փոխանակումները դատավորների ու փաստաբանների միջև ինստիտուցիոնալ մակարդակում (ազգային և միջազգային)՝ հաշվի առնելով թե՛ փաստաբանների և թե՛ դատավորների էթիկական սկզբունքները: Նման երկխոսությունը պետք է նպաստի փոխըմբռնմանը և փոխադարձ գործառույթների նկատմամբ հարգանքին, ինչպես նաև թե՛ դատավորների և թե՛ փաստաբանների անկախության նկատմամբ հարգանքին:
- VII. ԵՊԽՆ-ն գտնում է, որ, հարկ եղած դեպքում, ընդհանուր հետաքրքրություն ներկայացնող թեմաներով դատավորների և փաստաբանների հետ կազմակերպվող համատեղ վերապատրաստումները կարող են նպաստել վարույթի որակի և արդյունավետության բարելավմանը:

Եվրոպայի խորհուրդն առաջատարն է աշխարհամասում մարդու իրավունքներով զբաղվող կազմակերպությունների շարքում: Եվրոպայի խորհրդին անդամակցում են 47 պետություններ, որոնցից 28-ը միաժամանակ նաև Եվրոպական միության անդամներ են: Եվրոպայի խորհրդի անդամ բոլոր պետությունները միացել են Մարդու իրավունքների եվրոպական կոնվենցիային՝ որպես մարդու իրավունքների, ժողովրդավարության և իրավունքի գերակայության պաշտպանությունը նպատակադրված միջազգային համաձայնագրի: Մարդու իրավունքների եվրոպական դատարանը վերահսկում է Կոնվենցիայի իրագործումն անդամ պետություններում:

The Council of Europe is the continent's leading human rights organisation. It comprises 47 member states, 28 of which are members of the European Union. All Council of Europe member states have signed up to the European Convention on Human Rights, a treaty designed to protect human rights, democracy and the rule of law. The European Court of Human Rights oversees the implementation of the Convention in the member states.

www.coe.int

Եվրոպական միությունը տնտեսական և ֆալսիկան եզակի գործընկերություն է Եվրոպական 28 ժողովրդավարական երկրների միջև: Միությունն նպատակն է՝ ապահովել խղճարարություն, բարգավաճում և ազատություն իր տարածքի 500 միլիոն բնակիչների համար, այժևր ցանկանում են ապրել ալկի աբգար և ապահով աշխարհում: Այս նպատակների իրագործման նպատակով ԵՄ երկրները ստեղծել են մարմիններ, որոնք կառավարում են ԵՄ-ն և հաստատում վերջինիս օրենսդրությունը: Եվրոպական միությունն հիմնական կառույցներն են Եվրոպական խորհրդարանը (որն ապահովում է Եվրոպայի ժողովուրդների ներկայացուցչությունը), Եվրոպական միության խորհարդը (որն ապահովում է անդամ երկրների կառավարությունների ներկայացուցչությունը) և Եվրոպական հանձնաժողովը (որն իրակա- նացնում է ԵՄ ընդհանուր ասեիկ պաշտպանությունը):

The European Union is a unique economic and political partnership between 28 democratic European countries. Its aims are peace, prosperity and freedom for its 500 million citizens—in a fairer, safer world. To make things happen, EU countries set up bodies to run the EU and adopt its legislation. The main ones are the European Parliament (representing the people of Europe), the Council of the European Union (representing national governments) and the European Commission (representing the common EU interest).

<http://europa.eu>

Partnership for Good Governance
Կործնակարգային հանրե լավ կառավարչւթւթ

